

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 5.aprīlī Nr. 1-5/65

Valsts policijas
Vidzemes reģiona pārvaldes
priekšniekam I.Mitrošenko
kanc@vidzeme.vp.gov.lv

Zināšanai: Gulbenes iecirkņa
priekšniekam I.Ginevičam
Ilmars.ginevics@vidzeme.vp.gov.lv

*Par vizīti Gulbenes iecirkņa
īslaicīgās aizturēšanas vietā*

2019.gada 1.aprīlī Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko, vecākais jurists Matīss Malojlo un Prevencijas daļas vecākā juriste Sandra Garsvāne bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Gulbenes iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietu (turpmāk – ĪAV). Pārbaudē piedalījās Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Gulbenes iecirkņa priekšnieks Ilmārs Ginevičs un ĪAV darbinieks.

Tiesībsarga biroja darbinieki apskatīja Gulbenes ĪAV telpas, veica pārrunas ar iecirkņa darbiniekiem un ĪAV ievietotām personām.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka 2016.gada Norvēģijas finanšu instrumenta projekta "Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu standartu uzlabošana" ietvaros tika veikts Gulbenes ĪAV remonts. Pozitīvi novērtējams, ka tā gaitā ievērojami uzlaboti sadzīves apstākļi ieslodzītām personām, kā arī darba apstākļi ĪAV amatpersonām. Tomēr Gulbenes iecirknis, ĪAV un pastaigu laukums nav pieejams personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietošanas riteņkrēslā, kā arī personām ar redzes traucējumiem. Proti, ĪAV trepes ir stāvas un šauras, kas padara personu ar kustību traucējumiem un personu, kuras pārvietošanas riteņkrēslā, kā arī personu ar redzes traucējumiem patstāvīgu iekļūšanu vai izkļūšanu no tās par neiespējamu.

Amatpersonas norādīja, ka Gulbenes iecirkņa ēka kopumā nav pieejama personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietojas riteņkrēslā. Plānojot remontdarbus, iespējams, tiks risināts jautājums arī par vides pieejamības nodrošināšanu. Ņemot vērā minēto, plānojot pārbūves un remonta darbus Gulbenes iecirknī un ĪAV, aicinu pievērst pienācīgu uzmanību arī vides pieejamībai personām ar kustību traucējumiem, kā arī jau projekta izstrādes gaitā pieaicināt vides ekspertus.

Gulbenes iecirkņa amatpersonas informēja, ka ĪAV nepārtraukti atrodas viens darbinieks. Gadījumos, kad nepieciešama ieslodzīto izvešana no kameras, tiek pieaicināti Kārtības policijas darbinieki vai ĪAV priekšnieks (darba dienās). Esot iespējami gadījumi, kad ĪAV darbinieks ir vienīgā policijas amatpersona iecirknī. Vēršu uzmanību, ka arī šādā gadījumā var būt nepieciešama nekavējoša amatpersonas iejaukšanās (piemēram, konflikts starp ĪAV ievietotajām personām vai suicīda mēģinājums ĪAV). Viens darbinieks objektīvi nevarēs nekavējoties sniegt nepieciešamo palīdzību, vienlaicīgi sazinoties ar citiem darbiniekiem vai palīdzības dienestiem. Turklāt kā norādīja Gulbenes iecirkņa amatpersonas, ĪAV esošā darbinieka rīcībā nav atslēgas kameras durvju atvēršanai. Tādējādi tikai vienas amatpersonas pastāvīga esamība ĪAV telpās nespēj nodrošināt nekavējošu reaģēšanu un palīdzības sniegšanu nepieciešamības gadījumā ieslodzītajai personai, kā arī var radīt draudus paša policijas darbinieka un sabiedrības drošībai kopumā bēgšanas gadījumā.

Vispārējie apstākļi

Gulbenes ĪAV ir 10 kameras – 2 administratīvajā kārtībā ievietotām personām un 8 kriminālprocesuālā kārtībā ievietotām personām. Kā norādīja darbinieki, ĪAV kopumā gultasvietas ir 19 personām.

ĪAV bija atsevišķa telpa, kurā tiek veikta personas apskate, iepazīstināšana ar tiesībām, higiēnas un gultas piederumu izsniegšana. Tāpat šajā telpā ir divi nelieli aizverami nodalījumi, kuru plauktos tiek glabātas aizturēto personu nodotās un izņemtās mantas. Ņemot vērā to, ka šajā telpā tiek veikta arī ieslodzīto pilnā pārmeklēšana un nepieciešamības gadījumā ārsta apskate, videonovērošanas iekārtas tajā nav uzstādītas.

Pozitīvi vērtējama Gulbenes ĪAV ieviestā prakse, kad katram ieslodzītajam tiek ieviesta personalizētā kartīte, kurā tiek atzīmētas viņam izsniegtās mantas (higiēnas piederumi, gultas veļa), kā arī pārtikas izsniegšana ēdienreizēs, pastaigas un dušas apmeklējumi. Turklāt ieslodzītais ar parakstu apliecina izsniedzamo preču saņemšanu vai atteikšanos tās saņemt, t.sk., atteikšanos no pastaigām.

Bez minētās telpas ĪAV ir divas telpas procesuālo darbību veikšanai, vairākas saimniecības telpas, mazgāšanās telpa, tualete, darba un atpūtas telpa darbiniekiem, higiēnas un gultas piederumu telpa.

Darbavieta ĪAV amatpersonām ierīkota atsevišķā telpā, kurā tiešsaistes video režīmā tiek novērotas kameras, kurās atrodas ieslodzītie, kā arī citas telpas iecirknī un tā apkārtnē. Amatpersonas norādīja, ka videoieraksti glabājas Informācijas centrā un Gulbenes iecirkņa, kā arī ĪAV darbiniekiem nav iespējas

tos rediģēt vai dzēst. Savukārt, nepastāvot turpmākās videonovērošanas nepieciešamībai, ĪAV darbinieks minētās iekārtas var atslēgt. Šajā telpā veic arī aizturēto personu fotografēšanu.

Ikvienu ieslodzītā persona parakstās, ka ir informēta par videonovērošanas veikšanu Gulbenes ĪAV. Minētajā veidlapā ir noteikti arī kritēriji amatpersonām videonovērošanas uzsākšanai vai turpināšanai, kā arī tiek fiksēts šo darbību laiks. Tomēr uzskaitītie kritēriji atšķiras no Ministru kabineta 2017.gada 21.marta noteikumu Nr.153 "Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi" (turpmāk – Noteikumi Nr.153) 4. un 5.punktā paredzētajiem. Proti, izstrādātā veidlapa paredz iespēju turpināt ĪAV esošās personas videonovērošanu pēc 48 stundām "citu" iemeslu dēļ. Ņemot vērā to, ka minētais kritērijs pieļauj plašu interpretāciju un nav tieši paredzēts Noteikumos Nr.153, Gulbenes iecirkņa amatpersonas tika aicinātas pārskatīt veidlapā uzskaitītos kritērijus un strikti definēt gadījumus, kuros ĪAV esošo personu videonovērošana ilgāk par 48 stundām ļauj uzskatīt, ka persona var bēgt, nodarīt kaitējumu sev, darbiniekam, citām personām vai īpašumam.

ĪAV amatpersonas darba vietā atradās vairāki žurnāli, kuros tiek reģistrēta dažāda rakstura informācija (par personas ievietošanu un atbrīvošanu no ĪAV, kā arī informācija par ieslodzītā pārvietošanu ārpus kameras un medicīniskās palīdzības sniegšanu). Apskatot minētos žurnālus, tika konstatēts, ka personas uzsāktā kriminālprocesa ietvaros vairumā gadījumu atrodas ĪAV līdz desmit dienām, bet par administratīvajiem pārkāpumiem – līdz piesprietā soda izciešanai. Tomēr atsevišķos gadījumos tika konstatēts, ka kriminālprocesa kārtībā aizturētās personas atradās ĪAV arī 14 dienas. Pārrunu laikā tika konstatēta viena šāda persona. Minētā persona norādīja, ka ĪAV atrodas jau 14 dienu, jo viņai tika piespriests īslaicīgās brīvības atņemšanas sods un viņa pēc notiesāšanas vēl nav tikusi pārvesta uz ieslodzījuma vietu. Vienlaikus policijas amatpersonas norādīja, ka konvojs uz Gulbenes ĪAV tiek nodrošināts reizi nedēļā. Vēršu uzmanību, ka no cilvēktiesību viedokļa personas atrašanās laikā ĪAV vajadzētu būt minimālam un persona būtu maksimāli ātri jānogādā soda izciešanas vietā.

Vienlaikus, apskatot žurnālus, tika konstatēts ieraksts, kas liecināja, ka persona ĪAV izcieta administratīvo sodu 20 (10+10) dienas. Kā norādīja amatpersonas, minētais ieslodzītais izvairījās no piesprietā administratīvā soda izciešanas. Lai gan personas pret darbība ir vērā ņemams apsvērums, tomēr aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu savlaicīgu piemērotā soda izpildi, un administratīvā aresta izciešanas ilgums ĪAV nepārsniegtu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto maksimālo termiņu.

Gulbenes ĪAV ir daļēji segts pastaigu laukums, kurā pastaigas var notikt arī sliktos laika apstākļos. Pastaigu laukumā ir uzstādīta videonovērošanas ierīce. Tomēr pastaigu laukumā, kā arī ĪAV kamerās nav ierīkotas darbinieku izsaukšanas pogas. Ņemot vērā to, ka pastaigu laukums nav ĪAV darbinieku tiešas redzamības attālumā, un amatpersona, veicot dienesta pienākumus, var neatrasties pie monitora, būtu lietderīgi nodrošināt pastaigu laukumā esošai

personai iespēju pievērst amatpersonas uzmanību vai paziņot par steidzamas palīdzības nepieciešamību.

Pozitīvi vērtējama Gulbenes ĪAV prakse, kad ieslodzītajām personām ir pieejamas dažāda veida grāmatas. Minētā literatūra glabājas pārmeklēšanas telpā un tiek izsniegta pēc ieslodzīto lūguma.

Personu ievietošana ĪAV

Gulbenes iecirknī ir abu dzimumu darbinieki. Līdz ar to grūtības ar pretējā dzimuma aizturēto personu pārmeklēšanu neesot. Dežūrdaļā veic tikai virspusēju personas pārmeklēšanu. Savukārt pilnu pārmeklēšanu nepieciešamības gadījumā veic vienīgi ĪAV atsevišķā telpā. Minētajā telpā ir izraksti no normatīvajiem aktiem ar informāciju par ĪAV ievietoto personu tiesībām vairākās valodās.

Darbinieki informēja, ka ārvalstnieki ĪAV nonāk reti un atrodas īslaicīgi. Saziņas iespējas ar ārvalstniekiem nodrošina Valsts robežsardze (Vjetnamas pilsoņu gadījumā). Turklāt Valsts policijai esot noslēgts līgums ar tulkošanas biroju, kura darbinieki tiekot pieaicināti nepieciešamības gadījumā. Savukārt ikdienas saziņā ĪAV darbinieki izmanto mobilo aplikāciju iespējas.

Higiēnas un pirmās nepieciešamības preces, kā arī gultas piederumus izsniedz ĪAV dežurants pēc apskates, pirms ievietošanas kamerā. Amatpersonas norādīja, ka ieslodzītajiem papildus Aizturēto personu turēšanas kārtības likumā paredzētajām mantām tiek izsniegta metāla krūze, kā arī atsevišķos gadījumos spilvens. Lai gan minētā prakse ir vērtējama pozitīvi, tomēr spilvenu izsniegšana selektīvā veidā var norādīt uz nepamatotas atšķirīgas attieksmes aizlieguma principa pārkāpumu amatpersonu rīcībā. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka saskaņā ar amatpersonu sniegto informāciju ĪAV nav grūtības nodrošināt ar spilveniem ikvienu ieslodzīto, aicinu tos izsniegt visiem ieslodzītajiem, izņemot gadījumus, kad pastāv objektīvi priekšnosacījumi to liegt konkrētai personai.

Ja ieslodzītā apskates gaitā tiek konstatēti miesas bojājumi vai persona izsaka sūdzības par veselības stāvokli, tiek izsaukta neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigāde. Savukārt, ja persona vēlas sazināties ar aizstāvi, ĪAV darbinieks informē par to dežūrdaļu un procesa virzītāju. Sarunas gaitā ar amatpersonām tika konstatēts, ka ĪAV darbinieki nav informēti par Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2018.gada 19.aprīļa grozījumiem, kuri piešķir nepilngadīgajiem ĪAV tiesības tikties vienatnē ar tuviniekiem. Aicinu pievērst uzmanību amatpersonu informētībai par normatīvajiem aktiem un to grozījumiem, kuri reglamentē ĪAV darbību.

Kameras

Kameras personām, kuras izcieš administratīvo sodu, kā arī kriminālprocesa ietvaros aizturētām personām ir aprīkotas līdzīgi. Proti, kamerās ir atsevišķas gultas, plaukts personīgām mantām, galds un solis, kā arī ūdens apgādei pieslēgts sanitārais mezgls, kurš ir pilnībā nodalīts no pārējās telpas.

Kamerās bija nelieli atverami logi. ĪAV darbinieki norādīja, ka logi tiek atvērti pēc ieslodzīto lūguma. Ieslodzītās personas informēja, ka mākslīgā

ventilācija kamerā, ja tajā atrodas vairākas personas, ir nepietiekama. Minētā iemesla dēļ tiek lūgts atvērt logu. Gulbenes iecirkņa vadība informēja, ka mākslīgai ventilācijai ir vairāki darbības režīmi, turklāt tuvākajā laikā ieplānota tās uzlabošana.

Mākslīgais apgaismojums ir pārslēdzams dienas un nakts režīmā. Apskatītajās kamerās apgaismojums bija pietiekams lasīšanai. Apskatīto ĪAV kameru un telpu, kā arī pastaigu laukuma plānojums nav piemērots personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietojas riteņkrēslā. Kameru lielums un tajās esošo labierīcību lielums nepieļauj pat varbūtību, ka tās būtu pieejamas personām ar kustību traucējumiem vai riteņkrēslā.

Apskatītajās kamerās nebija izvietoti izraksti no normatīvajiem aktiem, kuros noteiktas ĪAV ievietoto personu tiesības un pienākumi. Amatpersonas norādīja, ka iepriekš minētos izrakstus ieslodzītie regulāri bojāja vai iznīcināja. Līdz ar to tika nolemts, ka nepieciešamie izraksti personām tiks izsniegti pēc pieprasījuma. Lai gan sarunas laikā arī ieslodzītās personas norādīja, ka tika informētas par savām tiesībām ĪAV, tomēr uz jautājumu par iespējām un tiesībām sazināties ar advokātu vai radniekiem atbildēt nevarēja. Ņemot vērā minēto, aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, ka ieslodzītās personas pēc informēšanas par tiesībām, arī saprastu to saturu pēc būtības.

Higiēna

ĪAV darbinieki norādīja, ka telpas tiek koptas regulāri 2-3 reizes nedēļā, kā arī pēc tam, kad ieslodzītās personas atbrīvo kameru. Savukārt telpu dezinfekcija tiek veikta reizi mēnesī. Lai gan ĪAV telpas visumā bija tīras, tomēr sanitārie mezgli un izlietnes kamerās radīja šaubas par regulāru un rūpīgu to kopšanu, kā to paredz Ministru kabineta 2016.gada 16.novembra noteikumu Nr.726 "Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā" 5.punkts.

Amatpersonas norādīja, ka matračī ir ievietoti speciālos pārvalkos un tiekot regulāri dezinficēti. Savukārt segas tiek mainītas pēc tam, kad ieslodzītais pamet ĪAV. Dušu ieslodzītie var apmeklēt pēc nepieciešamības, informējot par šādu vēlmi ĪAV darbinieku. Kā norādīja amatpersonas, nepieciešamības gadījumā dušas apmeklētājiem divieļa vietā tiek izsniegts palags.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka arī dušas telpā personas ar kustības traucējumiem vai riteņkrēslus iekļūt nevarēs, jo abās dušas kabīnēs platums nav atbilstošs, lai persona varētu tajā iebraukt un izbraukt. Turklāt dušas kabīnēs izbūvēti asi sliedži, kas pilnībā izslēdz iespēju iebraukt tajās personai riteņkrēslā.

Sarunas laikā viena no ieslodzītām personām norādīja, ka viņai nav izsniegtas higiēnas preces, kā arī viņa nav informēta par iespēju apmeklēt dušu. Tomēr, pārbaudot personas kartiņu, Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka minētā persona ir ar savu parakstu apliecinājusi higiēnas preču saņemšanu un dušas apmeklējumu.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina uzņēmums, ar kuru noslēgts līgums. ĪAV darbinieki norādīja, ka ēdiens tiek piegādāts vienreizlietojamos traukos, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Minēto informāciju pārrunu gaitā apstiprināja arī ieslodzītās personas. Vienlaikus ieslodzītās personas norādīja, ka pastāv iespēja jebkurā brīdī palūgt un saņemt arī karsto ūdeni tējai vai kafijai.

Saimniecības telpā glabājās krūzes, kuras tiek izsniegtas ieslodzītajiem. Lai gan minētā prakse ir vērtējama visnotaļ pozitīvi, tomēr būtu lietderīgi pievērst uzmanību arī higiēnai, jo vizītes laikā apskatītās krūzes izskatījās ļoti netīras un vizuāli nepievilcīgas.

Apkopojot iepriekšminēto, aicinu:

1. Nodrošināt ĪAV atbilstību vides pieejamības prasībām;
2. Nodrošināt ĪAV ar pilnvērtīgai funkciju izpildei nepieciešamo darbinieku skaitu;
3. Nodrošināt ĪAV videonovērošanas veikšanas kritēriju atbilstību Noteikumu Nr.153 prasībām;
4. Nodrošināt minimālu personas atrašanās laiku ĪAV;
5. Nodrošināt pastaigu laukumā esošai personai iespēju pievērst amatpersonas uzmanību vai paziņot par steidzamas palīdzības nepieciešamību;
6. Aicinu spilvenus izsniegt visiem ieslodzītajiem, izņemot gadījumus, kad pastāv objektīvi priekšnosacījumi to liegt konkrētai personai;
7. Nodrošināt, ka ĪAV amatpersonas ir informētas par aktuālo normatīvo regulējumu, kas attiecas uz ĪAV darbību;
8. Aicinu veikt nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, ka ieslodzītie pēc informēšanas par tiesībām, arī saprastu to saturu pēc būtības;
9. Nodrošināt Noteikumu Nr.726 ievērošanu.

Apkopojot iepriekš minēto, aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par vizītes laikā Gulbenes iecirkņa amatpersonu sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu